

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20 18 он 01 дугаар
сарын 19-ны өдөр

Дугаар ХЭГ/164

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН А.УНДРАА ТАНАА

Асуулгын хариу хүргүүлэх тухай

“Монгол Улсын 2018 оны төсвийн тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2017 оны 69 дүгээр тогтоолын хэрэгжилттэй холбоотойгоор авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдад хандаж тавьсан Та бүхний асуулгын хариуг холбогдох байгууллагаар бэлтгүүлэн үүгээр хүргүүлж байна.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Г.ЗАНДАНШАТАР

**УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН А.УНДРАА НАРААС ЕРӨНХИЙ САЙД
У.ХҮРЭЛСҮХЭД ХАНДАЖ ТАВЬСАН АСУУЛГЫН ХАРИУ**

Монгол Улсын 2018 оны төсвийн тухай хууль батлагдах болсонтой холбогдуулан Ашигт малтмалын тухай, Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, Татварын ерөнхий хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг Улсын Их Хурлаас 2017 оны 11 дүгээр сарын 9, 10-ны өдөр баталж, 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн даган мөрдөгдөж байна.

**Нэг.Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн талаар**

Уг Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуульд дараах зарчмын өөрчлөлтүүд тусгагдсан:

1.1 Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг өргөдөл болон сонгон шалгаруулалтаар олгодог байсныг дараах байдлаар өөрчилсөн:

-хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг зөвхөн сонгон шалгаруулалтаар олгох;

-ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг зөвхөн өөрийн эзэмшиж байгаа хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг ашиглалт болгох тохиолдолд өргөдлийг хүлээн зөвшөөрч түүнээс бусад тохиолдолд сонгон шалгаруулалтаар олгох.

Түүнчлэн, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг шууд болон шууд бусаар эзэмшдэг этгээд нь өөрийн хувьцаа, хувь эзэмшил, саналын эрхээ бусдад борлуулах замаар тусгай зөвшөөрлийн эцсийн эзэмшигч өөрчлөгдөх тохиолдолд холбогдох татварыг төлөх ёстойг хуульчилж, энэ үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг цуцлах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгосон.

Уг хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсноор татварын орлого 25.6 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэх тооцоотой байна. Хуулийн өөрчлөлттэй холбоотойгоор нэмэгдэх орлогыг Ашигт малтгал, газрын тосны газраас ирүүлсэн өнгөрсөн жилүүдийн лицензийн олголт, шилжилт хөдөлгөөний мэдээлэлд үндэслэн тооцсон болно.

1.2 Ашигт малтмалын тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн хүрээнд зөвхөн хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сонгон шалгаруулалтаар олгохоор тусгасан. Ингэснээр хайгуулын ажлын цар хүрээ хумигдаж, идэвхжил буурахгүй бөгөөд зөвхөн хайгуулын ажлын лиценз олгож байгаа зарчмыг илүү ил тод, нээлттэй, түргэн шуурхай болгох давуу талтай юм. Хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт батлагдахаас өмнө аж ахуйн нэгжүүдийн лиценз хүссэн өргөдлийн талбай давхацсан тохиолдолд эхэлж хүсэлт гаргасан аж ахуйн нэгжид олгодог байсан зохицуулалтыг өөрчилж техникийн болон үнийн саналд үнэлгээ өгч, хамгийн өндөр үнэлгээ авсан аж ахуйн нэгжид лицензийг олгох зохицуулалтыг тусгасан.

Түүнчлэн аж ахуйн нэгжүүд лиценз авах өргөдлөө гаргасны дараа аймаг, нийслэлийн Засаг даргатай өөрсдөө зөвшилцдөг байсныг өөрчилж, ашигт малтмалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь тусгай зөвшөөрөл олгох боломжтой талбайн мэдээллийг нийтэд зарлахаас өмнө тухайн орон нутгийн захиргаатай нэгдсэн байдлаар зөвшилцдөг болгосон.

1.3 Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаас өмнө түрүүлж өргөдөл өгсөн аж ахуйн нэгжид тусгай зөвшөөрөл олгодог систем үйлчилж байсан. Өргөдлөөр тусгай зөвшөөрөл олгодог үйл ажиллагааны хаалттай байдлын улмаас маргаан үүсэж, хардлага дагуулдаг, зарим тохиолдолд техникийн саатал гардаг байдлаас шалтгаалан үл ойлголцол дагуулдаг байсан.

Иймд тусгай зөвшөөрөл олголтын ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдлыг хангах, техник, мэргэжлийн боловсон хүчин, туршлага, санхүүгийн чадавх, түүхийн хувьд хамгийн өндөр үнэлгээ авсан нь тусгай зөвшөөрөл авдаг сонгон шалгаруулалтын системд шилжүүлсэн. Сонгон шалгаруулалтын талаар нарийвчилсан зохицуулалтыг тусгасан журмыг Уул уурхай, хүнд үйлвэрийн яам боловсруулж батлах юм.

1.4 Уг хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт батлагдсантай холбоотойгоор Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээ тооцох, тусгай зөвшөөрөл шилжүүлсний орлогод албан татвар ногдуулах аргачлалыг Уул уурхай, хүнд үйлвэрийн яам, Сангийн яамтай хамтран боловсруулж, Сангийн сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 380 тоот тушаалаар баталсан. /Сангийн сайдын 2017 оны 380 тоот тушаалын хуулбарыг хавсаргав./

1.5 Эрх борлуулсны орлогод албан татвар ногдуулах аргачлал, Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээ тооцох аргачлалуудыг холбогдох байгууллагууд /Уул уурхай, хүнд үйлвэрийн яам, Барилга, хот байгуулалтын яам, Нийслэлийн газрын алба/ хамтран боловсруулж, Сангийн сайдын 379, 380 тоот тушаалуудаар баталсан. /Тушаалуудын хуулбарыг хавсаргав./

1.6 Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлтэй этгээдийг шууд болон шууд бусаар эзэмшдэг этгээд нь өөрийн хувьцаа, хувь эзэмшил, саналын эрхээ бусдад борлуулах замаар тусгай зөвшөөрлийн эцсийн эзэмшигч өөрчлөгдөх тохиолдолд холбогдох татварыг төлөх талаар хуульчилж, энэ үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг цуцлах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгосон.

Ашигт малтмалын тухай хуульд “эцсийн эзэмшигч” гэж өөрийн эзэмшиж буй хувьцаа, хувь оролцоо, эсхүл саналын эрхийн үндсэн дээр хуулийн этгээдийн хяналт, удирдлага, хөрөнгийг шууд, эсхүл нэг болон түүнээс дээш үргэлжилсэн хэлхээ холбоо бүхий хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувь оролцоогоор төлөөлүүлэн удирдан чиглүүлж байгаа этгээдийг хэлэхээр заасан.

Уг нэр томъёог агуулгын хувьд Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3.1.6-д “эцсийн өмчлөгч”, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай 4.1.26-д “бенефициар өмчлөгч” гэж тус тус заасантай нийцүүлж тодорхойлсон. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн тодорхойлолт нь зөвхөн анх үүсгэн байгуулсан хүнийг тодорхойлсон, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн тодорхойлолт нь үнэт цаасны зах зээлд оролцогчийн хувьд тодорхойлсон байх тул эдгээр тодорхойлолтыг ашиглах боломжгүй байна. Иймд татварын зорилгоор дээрх нэр томъёотой нийцүүлж, холбогдох тодорхойлолтыг тусгасан болно.

Хоёр.Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн талаар

2.1 Хуулийн этгээд нь хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхээ бусдад борлуулах замаар өөрийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл болон газар эзэмших, ашиглах эрхээ бусдад шууд бусаар шилжүүлж байна. Иймд энэхүү эрхийн шилжилт хөдөлгөөнийг бүртгэх зорилгоор хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийг борлуулах эрх бүхий эцсийн эзэмшигч этгээдийн бүртгэлийг хийх талаар Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд зохих нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулсан.

Хувьцаа, хувь оролцоо, эсхүл саналын эрхийн үндсэн дээр хуулийн этгээдийн хяналт, удирдлага, хөрөнгийг шууд, эсхүл нэг болон түүнээс дээш үргэлжилсэн хэлхээ холбоо бүхий хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувь оролцоогоор төлөөлүүлэн удирдан чиглүүлж байгаа “эцсийн эзэмшигч”-ийг тодорхойлохын тулд нэмэлтээр хамгийн их саналын эрх, хувьцааны тоо, зах зээлийн үнэлгээний хамгийн ихийг эзэмшдэг гэсэн тодотгосон заалтуудыг хуульд тусгаж батлуулсан бөгөөд эдгээр заалтууд нь олон улсын практикт өргөн хэрэглэгддэг нийтлэг тодорхойлолтууд юм.

Гурав.Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн талаар

3.1 Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулиар ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл болон газар эзэмших, ашиглах эрхийг шилжүүлснийг эрх борлуулсны орлогод тооцож, 30 хувийн татвар ногдуулахаар заасан.

Гэвч хуулийн этгээд нь хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхээ бусдад борлуулах замаар өөрийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл болон газар эзэмших, ашиглах эрхээ шууд бусаар шилжүүлж байна. Энэ тохиолдолд ногдуулах татвар нь хувьцаа борлуулсны орлого болж 10 хувиар татвар ногдох эсхүл уг гүйлгээ нь хилийн чанадад хийгдсэн тохиолдолд буюу уг татвар төлөгч хуулийн этгээдийн эцсийн эзэмшигч этгээд нь гадаад улсын хуулийн этгээд, иргэн тохиолдолд энэ төрлийн хэлцлээс манай улс аливаа төрлийн татвар авах эрх зүйн зохицуулалтгүй байсан.

Иймд энэхүү эрхийн шилжилт хөдөлгөөн нь ямар ч хэлбэрээр хийгдсэн Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу ногдуулах ёстой татвараа бүрэн авах зорилгоор Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан. Үүнтэй холбоотойгоор эрхийн шилжилт хөдөлгөөнийг бүртгэх зорилгоор хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийг борлуулах эрх бүхий эцсийн эзэмшигч этгээдийн бүртгэлийг хийх талаар Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт оруулсан болно.

3.1.1 Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай болон Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуульд зааснаар “эцсийн эзэмшигч” гэдэгт зөвхөн хамгийн олон хувьцааг эзэмшдэг этгээдийг ойлгодог. Түүнээс жижиг буюу цөөнх хувьцаа эзэмшигчдийн асуудал энэ хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр хөндөгдөхгүй юм. Жишээ нь: тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжийн эцсийн эзэмшигч нь гадаадын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй нээлттэй компанийн хувьцаа

эзэмшигч байх тохиолдолд нээлттэй компанийн эцсийн эзэмшигч /хамгийн их саналын эрхтэй хувьцаа эзэмшигч/ өөрчлөгдөх хэмжээний хувьцааны арилжаа явагдаагүй бол эрх борлуулсны татварыг ногдуулахгүй учраас уг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүндрэл, эрсдэл үүсэхгүй гэж үзэж байна.

3.1.2 Олон улсын туршлагаас харахад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжийн зөвхөн эцсийн эзэмшигч өөрчлөгдсөн тохиолдолд шилжүүлсэн хувьцаа, хувь оролцооноос тухайн ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаанд ногдох хэмжээгээр тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээнээс хувь тэнцүүлэн албан татвар ногдуулдаг байна. Энэ нь тухайн хувь эзэмшигч нь өөрийн эзэмшлийн хувь хэмжээгээр ашиг/алдагдал-ийн олз/эрсдэлийг хариуцаж байгаа нэг хэлбэр бөгөөд хувьцаагаа борлуулсан эсхүл арилжсанаас олсон орлогод татвар ногдуулах нь зохимжгүй юм. /Дэлгэрэнгүй жишээн дээрх тайлбарыг хавсаргав./

3.1.3 Дээр дурдсаны дагуу Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээ тооцох, тусгай зөвшөөрөл шилжүүлсний орлогод албан татвар ногдуулах аргачлалыг Сангийн яам, Уул уурхай хүнд үйлдвэрийн яам хамтран боловсруулж, Сангийн сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 380 тоот тушаалаар баталсан.

3.1.4 Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулахаас өмнө “эрх борлуулсны орлогод эрх бүхий байгууллагаас олгосон тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх, эсхүл эд хөрөнгө эзэмших, ашиглах эрхийг хуульд заасан хэлбэрээр бусдад төлбөртэй шилжүүлснээс олсон орлогыг хамааруулна” гэж байсан. Үүнийг тодорхой болгох үүднээс эрх борлуулсны орлогод (i)ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл болон газар эзэмших, ашиглах эрхийг бусдад шилжүүлсний орлого, (ii)хуулийн этгээд, түүний эцсийн эзэмшигч хувьцаа, хувь оролцоогоо бусдад шилжүүлэх замаар газар эзэмших, ашиглах эрх, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн эцсийн эзэмшигчийг өөрчлөх замаар олсон орлого гэж ангилж тусгасан. Хэдийгээр дээрх орлогууд ялгаатай боловч эрхийн шилжилт хөдөлгөөн хийгдсэнтэй холбоотойгоор олсон орлого гэдэг утгаараа нэг шинж чанартай юм.

Иймд энэхүү эрхийн шилжилт хөдөлгөөн нь ямар ч хэлбэрээр хийгдсэн Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу ногдуулах ёстой татвараа бүрэн авах зорилгоор Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан.

3.2 Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн талаар:

3.2.1 Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл болон газар эзэмших, ашиглах эрхтэй хуулийн этгээдийн эцсийн эзэмшигчийн мэдээллийг бүртгэх зохицуулалт шинээр бий болсонтой холбоотойгоор одоо татварын албанд бүртгэлтэй дээрх төрлийн хуулийн этгээдүүдэд холбогдох эцсийн эзэмшигчийн мэдээллийг нөхөж бүртгүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг тусгасан.

Олон улсад хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй нээлттэй компани нь хувьцаа эзэмшигч /эцсийн эзэмшигч/ нарын мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй байлгах үүргийг хүлээдэг тул гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжүүд эцсийн

эзэмшигчийн талаарх мэдээллийг татварын албанд гаргаж өгөхөд ямар нэгэн хүндрэл үүсэхгүй гэж үзэж байна.

Түүнчлэн Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу татвар төлөгч нь татвараа өөрөө, үнэн зөв мэдүүлэх үүрэгтэй. Энэ агуулгаар хэрэв уг хувьцаа борлуулсан этгээд нь Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээд бол хувьцааны үнэ болон компани дахь бусад хөрөнгийн бодит үнийг тооцоолж, татвараа ногдуулж, тайлагнах үүрэгтэй. Энэхүү үүргээ биелүүлээгүй бол тусгай зөвшөөрөл нь цуцлагдах эрсдэлтэй тул татвар төлөгч тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээг хувьцааны үнээс ялгаж мэдүүлэх үүрэгтэй бөгөөд энэ нь хэрэгжих бүрэн боломжтой гэж үзэж байна.

Иймд эдгээр хууль тогтоомжийн өөрчлөлтүүд нь улсын төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэх, далд эдийн засгийг бууруулах, олон нийт аж ахуйн нэгжүүдэд ойлгомжгүй байсан зарим хуулийн зохицуулалтыг тодорхой болгож, ил тод нээлттэй байдлыг нэмэгдүүлэх зэрэг ач холбогдолтой юм.

---ooOoo---